

FILM

LAŽNIVKA. Še vedno mislim, kar sem menil, ko sem film prvič gledal v Pulju, da je Lažnivka do konca nepotreben film. Nepotreben, ker ne pove ničesar o današnjem času, ničesar o današnjih ljudeh, ničesar o Jugoslaviji, ničesar o Sloveniji, ničesar o ljubezni, čeprav je ljubezenski film, ničesar o neprivlačnih ženskah z močno razvito erotično domišljijo, čeprav je glavna junakinja ena takih žensk, ničesar o umetnosti pisanja scenarija, čeprav so scenaristu Iliču v njegovi najožji domovini prisodili naslov majstor Ilič, skratka, ničesar o ničemer.

Nekaj o nečem pa nam Lažnivka vendarle govori. O trenutnem stanju v slovenskem filmu. Lažnivka je od treh Vibinih proizvodov v lanski sezoni najbolj tipičen Vibin film, in s tem po logiki ekonomskega boja za obstanek, ki nam je pustil Vibo kot edino slovensko filmsko podjetje, najbolj tipičen slovenski film. Elementi te vibovske tipike, ki so se tako popolno srečali v Lažnivki, so opazni že v drugih dveh filmih. To je poudarjena skrb za folklornost v Luciji, izbor glasbe, narečje, vaški originali, konji in posekana debela, planine in sanke, vse, kar je očitno in za slovensko okolje značilno, vendar pa za razvoj zgodbe ni nujno potrebno. To je prav tako v sedanosti postavljena zgodba o dvojniku Dostojevskega v Sovražniku, ambient sodobne tovarne, glavni igralec, ki je bil očitno izbran zaradi popularnosti na srbsko-hrvatskem področju, čeprav po fiziognomiji ne ustreza slovenski predstavi o intelektualcu. In navsezadnje so tudi vsi trije filmi kot odsev Vibine programske politike: Domovinski film za srce, kvazi intelektualni triler za pomeščanjenje in zgodba o nesrečnem, nelepem dekletu za blagajno in za vsak primer.

Spominjam se, kako piše Arthur Knight v svoji zgodovini filma, da lahko količkaj izurjen gledalec že po nekaj minutah pove, iz katerega studia je ameriški film, ne da bi prebral en sam napis. Skoraj nemogoče je zgrešiti počasni, slovesni ritem studia Warner Bros, ceneno površnost MGM ali bistro živahnost Foxovega filma. Mislim, da bi lahko isti gledalec začel počasi razbirati že tudi pečat Vibine kolektivne osebnosti. Glavne odlike te osebnosti so skrb in varnost in smisel za kompletiranje. Doba nemirne in nevarne mladosti je mimo in z njo obdobje tveganja, časi so resni in odgovornost za existenco toliko in toliko filmskih delavcev je velika in sloni vsa na Vibinih ramenih. Skratka, slovenski film odrašča v dobo profesionalizma.

Profesionalizem, pravi veliki Webster, je »skrajna spretnost pri opravljanju dela ali poklica, ki jo večkrat označuje pomanjkanje originalnosti«. Če bi ta definicija ne bila nekoliko laskava v svojem prvem stavku, bi si lahko skoraj mislili, da je bila napisana zanalašč za oznako Vibine nove linije. Poglejmo, kako velja za naš primer! Pomanjkanje originalnosti? Od treh filmov sta dva posneta po literarnih predlogah, domači in ruski, tretji je napravljen po scenariju, ki so ga odkupili pač samo zato, ker je bil trenutno scenarij z najbolj obrabljeno temo, za katerega je profesionalno mnenje napovedovalo zanesljiv uspeh pri publiku.

Skrajna spretnost pri opravljanju poklica... Grenko pri vsej stvari je, da je Lažnivka dobro zrežirana in dobro igrana. V njej opazimo zelo spreten in do konca izpeljan maskerski trik, s katerim napravijo Majdo Potokarjevo v začetku nelep, pa vendar simpatično dekle, tiste vrste neprivlačno žensko, ki nam je vsem všeč, pa smo vsi prepričani, da samo nam. Ta neprivlačnost se

počasi izgublja in na koncu, ko že vemo, da je nelepa, ker smo to tolikokrat slišali, opusti to maškerado še masker in igralka nastopa s svojim naravnim šarmom. V filmu imamo tudi dobro vlogo Angele Hlebctove, ki igra — spet — razumevajočo mater. Kdaj bi si jo pa le želeli gledati tudi v kakšni večji in mlajši vlogi. Potem Bata, ki mu pač ne moremo očitati, da njegov obraz v slovenski verziji nikakor ne gre na glas Daretu Ulage. Pri tem Bati smo zamudili eno redkih priložnosti, da v slovenskem filmu pokažemo tujca, ki živi pri nas, in slišimo tudi njegovo varianto slovenščine. Zakaj ne bi ta Bata sam govoril svojega teksta v slovenščini, kot govori slovensko na stotine srbskih študentov. Isto bi veljalo za njegovega strica, velikega kombinatorja, ki je zaradi tega, ker so mu amputirali njegovo sočno srbsko govoricco, izgubil mnogo barve. Toliko za spretnost.

Spretnost ni ravno vodila rok, ki so izbrale scenarij. Če ga ne merimo z merili, kakršne imva kritika za umetniške filme, temveč z mnogo manjšimi centimetri njegovega lastnega žanra, se nam pokaže scenarij kot mrtva riba. Konvencionalna, serijsko izdelana komedija zahteva tudi svoj tip nadarjenosti. Včasih nas pri hollywoodskih komedijah te vrste zaradi pretiranega duhovičenja ali zaradi najbolj divjih gagov boli glava. Toda vse to je del sendviča, zato da tolikokrat prekuhana stvar ni preveč pusta in večkrat imamo celo prijeten občutek, da ti mojstri ne jemljejo niti svoje publike niti samih sebe preveč resno.

Ničesar od vsega tega ni v scenariju mojstra Iliča, saj je na smrt seriozen in jemlje svoje delo resno, kot da bi pisal kuharske knjige. Menim, da pri tem scenariju Viba ni bila skrajno spretna. Razen seveda, če je bila spretnejša od nas vseh in nas bo uspeh Lažnikve pri publiku in pri blagajni razglasil za lažne preroke. To bi bila zares skrajna spretnost.

Aleksander Čolnik

KOMENTARJI, GLOSE, EPIGRAMI

ZGODOVINSKE RESITVE DOZOREVAJO POČASI. Iz zgodovine zadnjih dvajset, ali če hočete tudi zadnjih sto let je očito, kako počasi se rešujejo mednarodni spori. Res je, leto po prvi svetovni vojni je bila versajska konferenca, dve leti po drugem svetovnem konfliktu je bila mirovna konferenca v Parizu. Predstavniki največjih držav so se sporazumeli, kakšna naj bi bila bodoča teritorialna in politična razdelitev sveta. Vendar so problemi, ki so jih skušali rešiti, ostali.

Zgodovina se ni ustavila leta 1945, nasprotno, tempo razvoja je vse hitrejši, prepad med razvitimi in nerazvitimi deželami vse večji, industrijski Sever napreduje hitreje kot bivši kolonialni Jug. Problemi, o katerih tisk nekdanj sploh ne bi poročal, so postali naenkrat svetovni. Slika sveta je vse bolj heterogena in bo še bolj.

Dogodki na mednarodni sceni potekajo bliskovito, skoraj eksplozivno, toda zgodovina rešuje probleme, tudi male, zelo počasi. Spori med državami kažejo globoke nacionalne, verske, ekonomske konflikte. So sad zelo dolgega zgodovinskega procesa, zato jih bodo morda rešile šele prihodnje generacije.

Kar pogledjmo v novejšo zgodovino, dovolj je zgovorna. Navedli bomo samo nekaj najbolj usodnih in tragičnih konfliktov. Pri tem se moramo vedno